

Ingen ska lämnas utanför

MÅL 4

Ett funktionshinderperspektiv på de globala målen och rätten till utbildning

Ingen ska lämnas utanför
Ett funktionshinderperspektiv på de globala
målen och rätten till utbildning

Text:
Hanna Gerdes

Omslag och grafisk design:
Robert Samsonowitz / RBRT CREATIVE

© Lika Unika Akademi, 2020.

www.fn.se/likaunikaakademi

**INGEN SKA LÄMNAS
UTANFÖR**

En kort skrift om en viktig uppgift

Detta är en kort skrift om en viktig uppgift. Skriften handlar om ansvaret att säkerställa en god utbildning för alla och om vikten att ha med sig ett funktionshinderperspektiv i det arbetet.

Målen i Agenda 2030 är globala men för att de ska kunna förverkligas måste vi agera lokalt. Därför innehåller denna skrift främst olika exempel från Sverige och inte från andra länder. Skriften innehåller även övningar så du kan reflektera mer kring vad ett funktionshinderperspektiv på utbildning innebär för dig och din organisation.

I arbetet att förverkliga Agenda 2030 har vi alla en viktig roll att spela.

Vad är Agenda 2030?

Föreställ dig en värld där ingen lämnas utanför. En värld där varje enskilt barn har rätt till utbildning på lika villkor. Agenda 2030 är ett globalt politiskt åtagande om bland annat att försöka skapa just en sådan värld.

2015 antog världens ledare en ny global utvecklingsagenda för att skapa en mer hållbar värld innan år 2030. Agendan innehåller 17 stycken mål och 169 delmål.

Många av målen i Agenda 2030 handlar i praktiken om att förverkliga mänskliga rättigheter. För att skapa en långsiktigt hållbar utveckling behövs därför både politisk vilja och kunskap om vad mänskliga rättigheter innebär.

Ingen ska lämnas utanför – ett funktionshinderperspektiv på Agenda 2030

En ambition med Agenda 2030 är den ska omfatta alla. En viktig princip i Agenda 2030 är att ingen ska lämnas utanför. Men när ambitionen är hög och principen är att alla ska omfattas så riskerar lätt både människor och perspektiv att glömmas bort.

Endast några få av de ambitiösa 17 målen i Agenda 2030 nämner specifikt personer med funktionsnedsättning.

Samtidigt innebär tveklöst Agenda 2030 ett tydligt uppdrag till världens länder att skapa en ökad delaktighet för personer med funktionsnedsättning.

I arbetet med att genomföra Agenda 2030 ska personer med funktionsnedsättning inkluderas. Agenda 2030s mål kan endast uppfyllas fullt ut om hänsyn tas till levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning.

Vad menar vi när vi säger funktionshinderperspektiv?

Funktionsnedsättning definieras som en persons nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell förmåga. Ett funktionshinder däremot är den begränsning som en

funktionsnedsättning innebär i relation till den omgivande miljön.

Att anlägga ett funktionshinderperspektiv innebär att arbeta utifrån insikten att även personer med olika former av funktionsnedsättningar har rätt att få likvärdig tillgång till en god utbildning. Det innebär att man måste identifiera och åtgärda de hinder som finns för full delaktighet – oavsett om dessa hinder handlar om strukturer, resurser eller den omgivande miljön. Ett funktionshinderperspektiv innebär att fokus ligger på vad som behöver utvecklas och förändras i samhället för att skapa full delaktighet.

Drygt var tionde svensk har någon form av funktionsnedsättning. Att inte tillämpa ett funktionshinderperspektiv i arbetet att säkerställa en god utbildning för alla innebär att stora delar av befolkningen lämnas utanför.

En likvärdig utbildning **– ett politiskt mål och** **en juridisk rättighet**

Rätten till en likvärdig utbildning för alla är både ett politiskt mål i Agenda 2030 och en mänsklig rättighet. Idag går fler barn än någonsin i världen i skola – många slutar dock innan de är klara med sin utbildning. Även i Sverige ser tillgången till en god utbildning väldigt olika ut. Bland ungdomar med funktionsnedsättning avbryter nästan 13 procent sin gymnasieutbildning i förtid. Bland ungdomar utan funktionsnedsättning är det knappt 5 procent som avslutar i förtid.

Mål 4 i Agenda 2030

Mål 4 handlar om att alla barn och ungdomar ska få tillgång till en avgiftsfri och likvärdig utbildning. Det handlar också om att få tillgång till en utbildning av god kvalitet genom hela livet till överkomlig kostnad.

Till mål 4 är tio delmål kopplade.

Delmålen handlar bland annat om att länder ska erbjuda likvärdig utbildning för flickor och pojkar och avskaffa skillnader mellan könen inom utbildning. Delmålen innefattar också ett ansvar att säkerställa likvärdig utbildning och yrkesutbildning för personer med funktionsnedsättning, ursprungsfolk och barn som lever under utsatta förhållanden.

I delmålen fastslås att senast 2030 ska världens länder ha säkerställt att alla ungdomar och en väsentlig andel av alla vuxna ska ha lärt sig läsa, skriva och räkna. Målen innehåller även ett löfte om att bygga och förbättra utbildningsmiljöer som är anpassade för barn och personer med funktionsnedsättning

Rätten till utbildning som juridisk rättighet

Rätten till utbildning garanteras både i svensk lagstiftning och i internationella konventioner. Rättigheten återfinns bland annat i regeringsformen, allmänna förklaringen om mänskliga rättigheter, i konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, i kvinnokonventionen, i barnkonventionen och i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Rättigheten innebär ett ansvar för stater att garantera barn en kostnadsfri grundutbildning.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning är dock det första juridiskt bindande dokument som hänvisar till konceptet *inkluderande utbildning av god kvalitet*. Artikel 24 i konventionen handlar specifikt om rätten till en inkluderande utbildning.

Än idag får miljontals barn och vuxna med funktionsnedsättning utbildning i former där de är isolerade från andra. Utbildningen är dessutom ofta även av sämre kvalitet.

För att förverkliga artikel 24 och rätten till utbildning finns därför mycket arbete att göra.

Finns det någon vägledning för vad rätten till en inkluderande utbildning innebär?

Enligt rekommendationer från kommittén för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter samt kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning finns fyra sammanhängande delar som ska vara garanterade för att rätten till utbildning ska vara fullt ut uppfylld:

Tillgång

Det måste finnas tillgång till utbildningsinstitutioner och utbildningsprogram i tillräcklig omfattning och kvalitet. Det måste finnas en bred tillgång till utbildningsplatser för elever med funktionsnedsättning på alla nivåer.

Tillgänglighet

Hela utbildningssystemet måste vara tillgängligt. Detta innefattar både byggnader, undervisningsmetoder, läromedel, läroplaner, information och kommunikationsverktyg.

Hela miljön måste vara inkluderande för personer med funktionsnedsättning – allt från klassrum till skolmatsalar, fritidsutrymmen och toaletter.

Läromedel bör finnas tillgängliga i tryckt text, punktskrift, teckenspråk och i digitalt format.

Tillgänglighet kräver även att utbildning på alla nivåer är ekonomiskt överkomlig för elever med funktionsnedsättning. Obligatorisk, avgiftsfri och tillgänglig grundskoleutbildning av god kvalitet är en omedelbar skyldighet.

Godtagbarhet

En god kvalitet för alla elever behöver säkerställas för att utbildningen ska anses godtagbar. Det omfattar både kvalitet på utbildningen i sig men innebär även att det ska finnas tydliga standarder och ramar för vad som är godtagbart relaterat till allt från byggnader till läromedel. Det kan handla om att skoltoalett ska hålla en godtagbar hygienstandard och att skolan ska vara en säker miljö utan våld och trakasserier för personer med funktionsnedsättning.

Anpassbarhet

Läroplaner bör utformas och anpassas efter det som varje elev behöver och universell utformning för lärande bör uppmuntras. Detta innefattar att skapa flexibla inlärningsätt.

Personer med funktionsnedsättning måste ha möjlighet att få gå i skola i sitt eget närområde. Skäliga åtgärder måste vidtas så att elever får tillgång till utbildning på lika villkor. Vad som är skäliga åtgärder måste bedömas från fall till fall men det kan handla om att till exempel tillåta hjälpmedel vid undervisning, att få mer tid vid ett prov och att få undervisningsmaterial i alternativa format.

När bristande tillgänglighet är diskriminering

Ett viktigt mål som berör just rätten till likvärdig utbildning är Diskrimineringsombudsmannen (DO) mot Vara kommun som avgjordes av Skaraborgs tingsrätt 2017.

En rullstolsburen elev anmälde att hans skola i Vara kommun sedan länge haft bristfälliga ramper och för tunga dörrar. Eleven

hade flera gånger ramlat av ramperna och dessutom behövt ta hjälp av andra elever och personal för att kunna öppna dörrar. Den bristande tillgängligheten i skolan fick eleven att må dåligt och gick ut över hans inläring.

DO stämde kommunen och menade att Vara kommun inte hade vidtagit tillräckliga åtgärder för att

pojken skulle hamna i en jämförbar situation som andra elever enligt diskrimineringslagen.

Kommunen hävdade att man behövt göra ekonomiska prioriteringar och istället åtgärdat läckande tak och dåliga fönster. Kommunens argument godtogs dock inte av tingsrätten eftersom kommunen vetat om bris-

terna länge men ändå inte vidtagit åtgärder för att öka tillgängligheten på skolan.

Tingsrätten dömde Vara kommun för diskriminering i form av bristande tillgänglighet och ålade kommunen att betala 30 000 kronor i diskrimineringsersättning. Detta belopp höjdes sedan till 75 000 efter överklagan till Hovrätten.

Sebastian Häregård och några klasskompisar sitter runt ett bord i verkstaden i gymnasiet. Sebastian är eleven i rättsfallet som tas upp på dessa sidor. Foto: Lars Åke Petersson

Lika förutsättningar?

34 procent av personer med funktionsnedsättning i åldrarna 16–64 år har eftergymnasial utbildning. I övriga befolkningen har **46 procent** eftergymnasial utbildning.

I åldrarna 20–36 år har nästan **13 procent** av personer med funktionsnedsättning avbrutit sina gymnasiestudier. I övriga befolkningen är det knappt **5 procent**.

Övningar och reflektionsfrågor

Hur skapar vi inkluderande utbildningar hos oss?

Föreställ dig att din organisation ska anordna en extern utbildning eller en intern utbildning för all personal. Hur säkerställer du att den är inkluderande och tillgänglig för alla i din målgrupp?

Principen om tillgång, tillgänglighet, godtagbarhet och anpassningsbarhet som utgångspunkt för en inkluderande utbildning kan även användas som analysverktyg i vår egen planering av en utbildning.

Frågor vi bör ställa till oss själva när vi planerar:

Tillgång

Vilka får gå utbildningen? Finns det endast ett visst antal bestämda platser och hur avgörs dessa?

Finns det något i de kriterier vi ställer upp för att ansöka till utbildningen som riskerar att exkludera personer med funktionsnedsättning?

Tillgänglighet

Hur informerar vi om utbildningen? Är informationen tillgänglig och kan alla i vår målgrupp ta del av den?

Om det ingår någon måltid eller fika under utbildningen – hur säkerställer vi att alla kan få mat oavsett allergi?

Om det finns behov av särskild anpassning under utbildningen – hur tar vi reda på det?

Hur utformar vi utbildningen?

Finns det en tydlig struktur i programmet? Om vi gör avsteg från programmet – kommunicerar vi det tydligt och i tid?

Om vi visar bilder – berättar vi vad som finns på bilderna så att man kan vara delaktig även om man inte ser bilderna?

Vilka lokaler använder vi i utbildningen? Är de tillgängliga om man är rullstolsburen? Finns det en hörslina? Är ventilationen i lokalen bra?

Hur gör vi med pauser – har vi en kort bensträckare minst en gång i timmen?

Hur utvärderar vi utbildningen på ett tillgängligt sätt?

Godtagbarhet

Om lokalen är otillgänglig – genomför vi utbildningen ändå eller hittar ni en ny lokal?

Vad har vi för minimikrav på oss själva och externa föreläsare angående tillgänglighet? Hur lär vi oss mer om vad som behövs och krävs för att hålla en rimlig nivå?

Anpassningsbarhet

Kan man delta i våra utbildningar på distans?

Hur gör vi med material som delas ut under utbildningen? Skickas det även ut digitalt? Finns det i alternativa format vid behov?

Mer information

Vill du läsa mer om tillgänglighet och hur du säkerställer en tillgänglig utbildningsmiljö för alla? Mer bra information hittar du hos:

- **Myndigheten för delaktighet**
www.mfd.se
- **Specialpedagogiska Skolmyndigheten**
www.spsm.se
- **Barnombudsmannen**
www.bo.se
- **Sveriges Kommuner och Regioner**
www.skr.se

Kortövning:

Dessa kort kan du använda för att starta ett samtal om Agenda 2030, mål 4 i Agenda 2030 och rätten till inkluderande utbildning. Korten kan även användas för att reflektera över vad rätten till utbildning innebär för dig och din organisation och vad ni kan göra hos er.

Varje kort innehåller ett påstående högst upp.

Dela upp er i grupper om 4–6 personer.

Välj en person till uppläsare. Låt sedan uppläsaren läsa upp påståendet högt. Glöm inte att ta hänsyn till om någon behöver tolk eller ta del av korten i ett alternativt format.

Låt sedan var och en ge sina reflektioner kring påståendet genom en runda kring bordet där alla kommer till tals. Förslagsvis tillåts alla tala i max 1–2 minuter var och den som är uppläsare håller även tiden.

När var och en gett sitt perspektiv på påståendet så läser uppläsaren upp texten nedanför som ger lite mer fakta och information kring påståendet. Efter detta läser uppläsaren upp den fråga som står längst ner på kortet. Gå sedan åter en runda kring bordet och dela nya reflektioner.

1

Påstående:
Agenda 2030 har
ingen rejäl betydelse.

Information:

Agenda 2030 är den mest ambitiösa överenskommelsen för hållbar utveckling som världens ledare någonsin har antagit.

Världens ledare har förbundit sig till att med Agenda 2030:

- avskaffa extrem fattigdom
- minska ojämlikheter och orättvisor i världen
- främja fred och rättvisa
- lösa klimatkrisen

För att detta ska bli verklighet behövs både vilja och resurser. Och vi måste så klart mäta att länderna verkligen gör vad de lovat. FN har därför tagit fram 230 indikatorer för att mäta resultatet på global nivå. Varje land ska i sin tur ta fram nationella indikatorer och metoder för att mäta arbetet med Agenda 2030. I Sverige har Statistiska centralbyrån (SCB) fått i uppdrag av regeringen att ta fram nationella indikatorer.

Fråga: Kan du komma på en konkret sak du skulle kunna göra i din roll för att något av målen i Agenda 2030 skulle bli lite mer verkliga?

2

Påstående:
Det går aldrig att
skapa en likvärdig
och inkluderande
utbildning för alla.

Mål 4 i Agenda 2030 handlar om att alla barn och ungdomar ska få tillgång till en avgiftsfri och likvärdig utbildning. Rätten till utbildning som juridisk rättighet garanteras både i svensk lagstiftning och i internationella konventioner.

Än idag får dock miljontals barn och vuxna med funktionsnedsättning ut-

bildning i former där de är isolerade från andra och där utbildningen har sämre kvalitet.

I Sverige har nästan 13 procent av elever med funktionsnedsättning som idag är 20–36 år avbrutit sina gymnasiestudier. I övriga befolkningen är det knappt 5 procent.

Fråga: Vad tror du är viktigast för att få en mer likvärdig och inkluderande utbildning i Sverige?

3

Påstående:
Det betyder inget att rätten till utbildning är en mänsklig rättighet.

Att rätten till utbildning är en mänsklig rättighet betyder att alla länder har ett juridiskt ansvar att garantera en obligatorisk, avgiftsfri och tillgänglig grundskoleutbildning av god kvalitet.

Med det följer även ett ansvar att respektera, skydda och främja rätten till utbildning för personer med funktionsnedsättning.

Ansvar att respektera innebär till exempel att länder inte ska införa

lagar som exkluderar vissa barn med funktionsnedsättning från utbildning.

Ansvar att skydda medför krav på att införa lagar så inte någon annan kan hindra sina barn att få tillgång till rätten till utbildning – till exempel föräldrar som inte låter sina flickor med funktionsnedsättning gå i skola.

Ansvar att förverkliga handlar om att aktivt arbeta för tillgängliga och anpassade utbildningssystem med tillräckliga resurser.

Fråga: Hur kan kunskapen om att rätten till utbildning är en mänsklig rättighet användas för att stärka barns rätt till utbildning?

4

Påstående:
All utbildning ska vara tillgänglig för personer med funktionsnedsättning.

För att rätten till utbildning ska vara uppfylld måste hela utbildningssystemet vara tillgängligt enligt artikel 24 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Detta innefattar både byggnader, undervisningsmetoder, läromedel, läroplaner, information och kommunikationsverktyg. Hela miljön måste vara inkluderande för personer med funktionsnedsättning – allt från klassrum till skolmatsalar, fritidsutrymmen och toaletter. Läromedel bör finnas tillgängliga i tryckt text, punktskrift, teckenspråk och i digitalt format.

Tillgänglighet kräver även att utbildning på alla nivåer är ekonomiskt överkomlig för elever med funktionsnedsättning. Obligatorisk, avgiftsfri och tillgänglig grundskoleutbildning av god kvalitet är en omedelbar skyldighet.

Enligt svensk diskrimineringslag kan bristande tillgänglighet utgöra diskriminering. Det finns krav på att utbildningsanordnare ska vidta skäliga åtgärder så att en person med funktionsnedsättning kommer i en jämförbar situation med personer utan funktionsnedsättning.

Fråga: Är utbildning tillgänglig idag? Om inte – vilka brister finns tycker du?

5 Påståenden: Barn med funktionsnedsättning i Sverige har jämlik tillgång till skola på lika villkor som andra barn.

”Respekt för rättigheter” är en rapport som tagits fram i bred samverkan mellan organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning och organisationer för mänskliga rättigheter. Rapporten beskriver hur Sverige lever upp till konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Rapporten beskriver hur en betydande andel elever med funktionsnedsättning inte når kunskapsmålen i grundskolan. Elever får inte de hjälpmedel, anpassningar eller det särskilda stöd de behöver och har rätt till enligt skollagen.

Rapporten tar även upp att det enligt skollagen fortfarande är möjligt att neka elever med funktionsnedsättning plats på en skola med hänvisning till organisatoriska och ekonomiska svårigheter. Det innebär att elever med funktionsnedsättning inte omfattas av det fria skolvalet.

Elever med funktionsnedsättningar utsätts mer för kränkningar, mobbing och våld i skolan än andra. Skolsituationen för många barn med funktionsnedsättning bidrar till psykisk ohälsa.

Fråga: Vad tycker du är den viktigast insatsen för att skapa en jämlik skola för barn med funktionsnedsättning?

Några referenser:

Mål 4 Agenda 2030
(läs mer på sid 31)

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning – art 24
(läs mer på sid 39)

Allmän kommentar nr 4 om rätten till inkluderande utbildning från FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Rapporten ”Respekt för rättigheter”, Funktionsrätt Sverige 2019

**INGEN SKA
LÄMNAS
UTANFÖR**

MÅL 4: GOD UTBILDNING FÖR ALLA

Utbildning är en grundläggande mänsklig rättighet. Trots det beräknas fortfarande 774 miljoner människor i världen inte kunna skriva och läsa, varav två tredjedelar är kvinnor. Forskning visar att inkluderande utbildning av god kvalitet för alla är en av de viktigaste grunderna för välstånd, hälsa och jämställdhet i varje samhälle.

Utbildningssystem världen över måste möta människors behov under hela livet – från förskola, grundskola, gymnasium och högre utbildning, samt alla människors lika möjlighet till livslångt lärande som gynnar deltagande i arbets- och samhällsliv. Utbildning är nyckeln till välstånd och öppnar en värld av möjligheter som gör det möjligt för var och en av oss att bidra till ett hållbart samhälle.

4.1 Avgiftsfri och likvärdig grundskole- och gymnasieutbildning av god kvalitet

Senast 2030 säkerställa att alla flickor och pojkar fullbordar avgiftsfri och likvärdig grundskole- och gymnasieutbildning av god kvalitet som leder till relevanta och ändamålsenliga kunskaper.

4.2 lika tillgång till förskola av god kvalitet

Senast 2030 säkerställa att alla flickor och pojkar har tillgång till förskola av god kvalitet som ger omvårdnad och förbereder dem för att börja grundskolan.

4.3 Lika tillgång till yrkesutbildning och högre utbildning av god kvalitet

Senast 2030 säkerställa alla kvinnor och män lika tillgång till yrkesutbildning och eftergymnasial utbildning, inklusive högskoleutbildning, av god kvalitet till en överkomlig kostnad.

4.4 Öka antalet personer med färdigheter för ekonomisk trygghet

Till 2030 väsentligen öka det antal ungdomar och vuxna som har relevanta färdigheter, däribland tekniska färdigheter och yrkeskunskaper, för sysselsättning, anständigt arbete och entreprenörskap.

4.5 Utrota diskriminering i utbildning

Senast 2030 avskaffa skillnaderna mellan könen inom utbildningsområdet och säkerställa lika tillgång till utbildning och yrkesutbildning på alla nivåer för utsatta personer, inklusive personer med funktionsnedsättning, ursprungsfolk och barn som lever under utsatta förhållanden.

4.6 Alla människor ska kunna läsa, skriva och räkna

Senast 2030 säkerställa att alla ungdomar och en väsentlig andel av alla vuxna – både män och kvinnor – lär sig läsa, skriva och räkna.

4.7 Utbildning för hållbar utveckling och globalt medborgarskap

Senast 2030 säkerställa att alla studerande får de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling, bland annat genom utbildning för hållbar utveckling och hållbara livsstilar, mänskliga rättigheter, jämställdhet, främjande av en kultur av fred, icke-våld och globalt medborgarskap samt värdesättande av kulturell mångfald och kulturens bidrag till hållbar utveckling.

4.A Skapa inkluderande och trygga utbildningsmiljöer

Bygga och förbättra utbildningsmiljöer som är anpassade för barn och personer med funktionsnedsättning, samt tar hänsyn till jämställdhetsaspekter och därmed erbjuder en trygg, fredlig, inkluderande och ändamålsenlig lärandemiljö för alla.

Delmål med "a", "b" eller "c" är metoder för att nå målet, inte egna delmål.

4.B Öka antalet stipendier för högre utbildning för utvecklingsländer

Till 2020 väsentligen öka antalet stipendier i världen som kan sökas av personer från utvecklingsländer, i synnerhet de minst utvecklade länderna, små önationer under utveckling och afrikanska länder, för studier inom högre utbildning, inklusive yrkesutbildning samt informations- och kommunikationstekniska, tekniska, ingenjörsvetenskapliga och naturvetenskapliga program, i utvecklade länder och andra utvecklingsländer.

4.C Öka antalet utbildade lärare i utvecklingsländer

Till 2030 väsentligen öka tillgången på utbildade lärare, bland annat genom internationellt samarbete kring lärarutbildning i utvecklingsländerna, särskilt de minst utvecklade länderna och små önationer under utveckling.

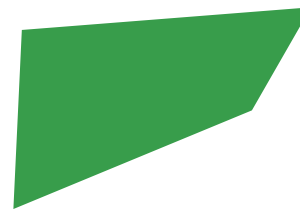
Artikel 24 – Utbildning

1. Konventionsstaterna erkänner rätten till utbildning för personer med funktionsnedsättning. För att förverkliga denna rätt utan diskriminering och på lika villkor, ska konventionsstaterna säkerställa ett sammanhållet utbildningssystem på alla nivåer och livslångt lärande inriktat på
 - a) full utveckling av den mänskliga potentialen och känslan för värdighet och egenvärde samt förstärkning av respekten för de mänskliga rättigheterna, de grundläggande friheterna och den mänskliga mångfalden,
 - b) utveckling av personlighet, begåvning och kreativitet hos personer med funktionsnedsättning samt av deras mentala och fysiska färdigheter till deras fulla möjligheter, samt
 - c) att göra det möjligt för personer med funktionsnedsättning att effektivt delta i ett fritt samhälle.

- 2.** För att förverkliga denna rätt, ska konventionsstaterna säkerställa att
- a)** personer med funktionsnedsättning inte utestängs från det allmänna utbildningssystemet på grund av funktionsnedsättning och att barn med funktionsnedsättning inte utestängs från kostnadsfri obligatorisk grundutbildning eller från undervisning som följer efter grundutbildning, på grund av funktionsnedsättning,
 - b)** personer med funktionsnedsättning, på lika villkor som andra, får tillgång till en inkluderande och kostnadsfri grundutbildning av kvalitet och till undervisning som följer efter grundutbildning på sina hemorter,
 - c)** skälig anpassning erbjuds utifrån personliga behov,
 - d)** personer med funktionsnedsättning ges nödvändigt stöd inom det allmänna utbildningssystemet för att underlätta deras ändamålsenliga utbildning, samt
 - e)** ändamålsenliga individanpassade stödåtgärder erbjuds i miljöer som erbjuder största möjliga kunskapsrelaterade och sociala utveckling som är förenlig med målet fullständig inkludering.

- 3.** Konventionsstaterna ska göra det möjligt för personer med funktionsnedsättning att lära sig praktiska och sociala färdigheter för att underlätta deras fulla och likvärdiga deltagande i utbildning och som samhällsmedlemmar. I detta syfte ska konventionsstaterna vidta ändamålsenliga åtgärder, bland annat för att
- a)** underlätta inläring av punktskrift, alternativ skrift, alternativa och kompletterande former, medel och format för kommunikation samt rörelse- och orienteringsförmågan och underlätta kamratstöd och mentorskap,
 - b)** underlätta inläring av teckenspråk och främja dövsamhällets språkliga identitet, samt
 - c)** säkerställa att utbildning av personer, särskilt av barn, med synskada eller dövblindhet eller som är döva eller hörselskadade, ges på de mest ändamålsenliga språken, formerna och medlen för kommunikation för den enskilde och i miljöer som maximerar kunskapsrelaterad och social utveckling.

4. För att säkerställa förverkligandet av denna rättighet ska konventionsstaterna vidta ändamålsenliga åtgärder för att anställa lärare, även lärare med funktionsnedsättning, som är kunniga i teckenspråk och/eller punktskrift, och för att utbilda yrkeskunniga personer och personal som är verksamma på alla utbildningsnivåer. Denna utbildning ska omfatta kunskap om funktionshinder och användning av lämpliga alternativa och kompletterande former, medel och format för kommunikation, utbildningstekniker och material för att stödja personer med funktionsnedsättning.
5. Konventionsstaterna ska säkerställa att personer med funktionsnedsättning får tillgång till allmän högre utbildning, yrkesutbildning, vuxenutbildning och livslångt lärande utan diskriminering och på lika villkor som andra. I detta syfte ska konventionsstaterna säkerställa att skälig anpassning erbjuds personer med funktionsnedsättning.

ANTECKNINGAR

I din hand håller du en av tre rättighetsskrifter från Lika Unika Akademi som förstärker funktionshinderperspektivet i de globala målen. Skrifterna beskriver kopplingen mellan mål 4 om utbildning, mål 8 om arbete och mål 10 om minskad ojämlikhet, till de rättigheter som Sverige har antagit. Hanna Gerdes, mänskörättsjurist guidar oss här med sin stora kunskap.

En ledstjärna i skriften och i projektets arbete är att ingen ska lämnas utanför. Det finns övningar i den här skriften där du själv kan reflektera över hur inkludering ska bli möjligt i vardagen. Innehållet ger kunskap, perspektiv, empowerment till individen och verktyg för samverkan, oavsett om du kommer från funktionshinderrörelsen, civilsamhället eller är beslutsfattare i till exempel kommuner och regioner.

Trevlig läsning och välkommen att delta med oss för att med funktionshinder- och rättighetsperspektiv på de globala målen ta steg framåt för en hållbar utveckling.

Tiina Nummi Södergren,
projektledare Lika Unika Akademi

